

• ВІДРОДЖУЄМОСЯ!

«Тайна вечеря» Івана Дряпаченка

Відомо, що у першій чверті XX ст. художник Іван Дряпаченко створював як домашні ікони, так і ікони для оздоблення храмів. Але де вони нині?

Уявіть, що зараз 1960-ті роки. Під гнітом ідеології — усі напрями життя радянської людини, навіть її духовний світ. Саме у цей час у Нових Санжарах Полтавської області жив колишній співробітник Української науково-дослідної станції бджільництва, колишній вчитель біології Анатолій Костянтинович Терещенко, який втілював у життя свою пристрасть і став художником.

Він уже не молодий, односторонній XX століття. А роки йдуть. Була у Анатолія Костянтиновича ще одна справа усього життя. Задумав він розповісти людям про свого вчителя, з яким багато спілкувався у 1920-ті роки, брав у нього уроки малювання. Це — Іван Кирилович Дряпаченко, забутий на той час художник, який народився 17 серпня 1881 року у селі Василівці Козельщинського району.

«Талант та сила особистості митця не мають забути», — вирішив Терещенко і взявся за справу. П'ятнадцять років він збирав різну інформацію про Дряпаченка, листувався з музеями, спілкувався з художниками, односельцями, родичами, нотував власні спогади. Нині всі матеріали Терещенка зберігаються у Києві у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України.

Гортаючи сторінки архівних документів, читаємо наступні рядки: «Одержавши відпустку, Дряпаченко весною 1904 року поїхав на батьківщину, у Василівку... Протягом весни і літа мало відпочивав, писав етюди, портрети. У місцевій церкві він розписав увесь іконостас». І далі: «У громадянки с. Василівка Сундук І.Я. збереглася від часу закриття церкви у 1930 р. ікона «Тайна вечеря», що була написана молодим художником». Нагадаємо, це були 1960-ті.

Біографія художника і так, м'яко кажучи, не радянська. Графи Капністи допомогли Дряпаченку вступити до Київської рисувальної школи, а цар йому золотий годинник подарував (*Миколі II сподобалася одна з робіт художника — авт.*). А під час Першої світової війни знову ж таки Дряпаченко служив у військово-художньому загоні, що супроводжував Ставку Верховного головнокомандувача, тобто царя. І на радянського художника Дряпаченко не тягне. Якось намалював він Леніна. Та й того забракувала худкомісія. Занадто сентиментальна картина вийшла.

А тут ще й ікони малює. Ну, як про таке розповідати? Розписав іконостас і крапка. Яка там церква — не має значення, але згадати потрібно. Біографія є біографія. А як її таку опублікувати? Так і не вдалося Терещенку за радянських часів надрукувати книгу про свого вчителя. Однак він вірив, що коли-небудь це стане можливим. І час прийшов.

Нині, через шістьдесят років, коли про художника вже написано досить багато, постає питання: яку місцеву церкву мав на увазі Анатолій Терещенко? Та,

що фізично існувала у 1960-ті у Козельщинському районі? Або місцева, у рідному селі? Ще питання: що означає розписав «увесь іконостас»? Що — іконостасу взагалі не було і Дряпаченко мав намалювати кільканадцять ікон?

У 1904 році у Василівці вже давно діяла Трьохсвятительська церква і необхідності створювати ікони для цілого іконостасу не було. Натомість із 1904 до 1906 року у Козельщині відбувалося будівництво собору Пресвятої Богородиці за проектом архітектора С. Носова. Тобто новий храм потребував іконостасу. 5 травня 1904 р. Козельщину відвідав імператор Микола II та пожертвував на оздоблення собору 1000 карбованців. Чому б Капністам не запропонувати саме Дряпаченку (на той час учню Вищого художнього училища при Академії мистецтв у Петербурзі) розписати іконостас?

У Василівці церква була холодна. Одже, працювала лише улітку і василівчани у першій третині XX ст. змушені були відвідувати Козельщину, навіть маючи храм у рідному селі. 1933 року Трьохсвятительська церква була закрита і розібрана. Тобто, коли Терещенко писав свій нарис, її вже не існувало. Козельщинську — закрили у 1929 (церковна споруда стоїть досі). Процес закриття, вірогідно, тривав деякий час. Жителька Василівки мала можливість забрати із собору у 1930 році (як зазначає Терещенко) одну ікону.

Ще одна деталь. Відомі розміри ікони Дряпаченка. Його «Тайна вечеря» — заввишки майже метр. І всі ікони мали бути приблизно такими. Тобто, і церква мала бути простора. Може, Терещенко мав таку на увазі храм Пресвятої Богородиці у Козельщині?

Однак є певні сумніви. Справа у тому, що у 2007 році побачила світ книга краєзнавців Віри Жук і Григорія Сердюка «Перлина Козельщини. Сторінки з історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря». У ній розповідається про родовід графів Капністів, історію будівництва собору, життя монастиря, але питання створення іконостасу не висвітлено. Чому? Єдине, що є, — фото іконостасу храму Пресвятої Богородиці початку XX століття. Він ще не повністю оформлений іконами, але над Царськими вратами бачимо «Тайну вечерю».

Поки що гіпотеза залишається гіпотезою. Підтвердженням можуть бути документи, у яких ішлося б про те, що саме Дряпаченко створив ікони для Козельщинської церкви. Однак свідчення про це ще не знайдені. Нашадки І.Я.Сундук могли б щось згадати. На жаль, у Василівці вони більше не мешкають.

Тетяна МЯЧКОВА,
мистецтвознавець, архівіст,
м. Київ

• ДУМКИ З ПРИВОДУ

От чого зараз молодь така непідйомна?

Прямо до «не можу» непідйомна — так і хочеться їм копняка дати, щоб хоч трохи підворушити, відірвати від смартфонів, випхати хоча б із хати.

Узяти для прикладу будь-який масовий захід у райцентрі, не важливо де — у Будинку культури чи біля нього. Як би не старалися ведучі та артисти розвеселити місцеву публіку — та не ведеться ні на які умовляння. Їй кажуть: «Поаплодуйте!» — у відповідь лиш скупі ляпання від пристарілих глядачів. Прохають овацій — хіба десь проскочить несміливий писк чи гул, але й той раптом полохливо замовкне. «Незручно якось, усі ж інші мовчать». Грає дискотека — у ритмі смикається лише покоління «40+». Яким би не було цікавим шоу — нашу молодь нічим не проб'єш, немов гальмівної рідини пообпивалися. Нуль емоцій!

Аж шкода тих артистів стає, на їхньому місці я б нізачо сюди більше не приїхала, ще й десятому заказала. До того ж, це стосується здебільшого козельщан, в інших селах та селищах я такого масового ступору не спостерігала — у людей святкові заходи зазвичай відбуваються весело й драйвово, за активної участі молоді. Що не так у Козельщині? За 14 років, що тут живу (сама лутовинівська), я так і не зрозуміла: чи то ми дітей не так виховуємо, чи земля тут якась не така.

Хіба ми були такими у юності? Ага, нам було тільки свисни! Наші друзі були не в online, а надворі. Ми кликали їх гуляти не по телефону, а кричали: «Виходь!» Ми грали не в Інтернет-ігри, а в «хованки» й «резинки». Ми їли не гамбургери із картоплею-фрі та коктейлями, а хліб із цукром, варенням, маслом, смальцем. Найбільшими ласощами для нас був клей із вишень, цвіт акації, плоди калачиків, черемха, шовковича, абрикоси, сливи тощо. У нас не було крутих телефонів, а були щоденники й анкети.

Не танцювати на дискотечі могли тільки пропачі або алкоголіки, та й то, якщо їх потурили із загального кола за якісь гріхи. Не пішов у кіно — «бідний ти», видно, добряче вдома провинився, що не пустили.

Розваг, окрім клубу, вистачало завжди. Узимку — сніговики, сніжки, фехтування бурульками, катання на лижах, ковзанах, санках, клейонках, мисках і п'ятих точках. Пам'ятаєте, умовимо якогось чергового тепленького лизнути на морозі щось металеве, а потім стоїмо регочемося з бідолахи.

Літо — це узагалі безкрайній простір для гульок. Було, продереш очі, метеликом виконусь звечора даний батьками наряд роботи: напасті гусей (і не бігом, а щоб добряче вола повивертало!), нарвати трави тим же клятим гусям, ще й качкам, кролям, свиням, аби їх порозривало. У хаті прибрати, посуд помити, увечері з батьками на город сходити, по корову бабусі збігати — це були наші обов'язки.

Між тим аж піджилки трусилися — гулятоньки хотілося. Було, зберемося на Ганівському болоті (воно тоді ще глибоке було), дуріємо, вчимо одне одного плавати, змагаємося, хто більше п'явок на себе назбирає (ох, як пообліпляють вони садна та розчухані місця від укусів комарів!). Пізніше Рудьку викопали — то як було не випробувати її глибину в обидві сторони кілометрів на надцять?

За можливості, як хто з бабусів-дідусів копійчину підкине, їздили потягом у Потоки на Псел: в обід туди, через кілька годин назад. Устигали і наплаватися досхочу, і на катамаранах покататися, і настрибатися. Й усе це — тихцем від батьків, бо вбили б, а не пустили, не дай, Боже, втопитися.

Немає погоди до річки — не біда: он горох у Задовзі достигає. 10 кілометрів велосипедом нам здавалися ближчими, аніж нинішньому поколінню за ворота вийти. Повилягаємось, як поросята, на тому полі, хрумкотимо стручки. Уже як понаїдаємось од пуза, тоді додому ще в торбину треба нарвати, бо наступного разу не пустять, як нічого не привеземо. Оце б зараз послати дівчурі на горох пастися, мабуть, покрутили б пальцем біля скроні.

Нам же тоді було все цікаво, навіть буденність була не в напруг, іноді навіть у новинку, а кожна гулька — за щастя. А що наші діти? Видно, з жиру бісяться. Їм лінки навіть поаплодувати чи свиснути, коли для них влаштовують свято.

Наталія РОМАНЧЕНКО

Іконостас Різдва Богородиці собору. Початок XX ст. Фото з книги «Перлина Козельщини»